

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda Yer Alan Kazanımların Edimsel Yetkinlik Bağlamında İncelenmesi

Investigation of the Acquisitions in the Curriculum of Teaching Turkish as a Foreign Language in the Context of Pragmatic Competence

Yunus Emre ÇEKİCİ ¹

Öz

Çağdaş yabancı dil öğretiminin temel amacı, öğrencilerin hedef dilde iletişim becerisini geliştirmektir. İletişim becerisi ise çeşitli alt boyutlardan oluşmaktadır. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde iletişim becerisinin alt boyutlarından biri "edimsel yetkinlik"tir. Öğrencilerin iletişim becerisini geliştirmek için, edimsel yetkinliğin yabancı dil öğretim programlarında yer alması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda yer alan sözlü etkileşim, sözlü üretim ve yazma kazanımlarını edimsel yetkinlik bağlamında incelemektir. İncelemede, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde yer alan edimsel yetkinlik örnek tanımlayıcıları esas alınmıştır. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda yer alan kazanımlar; "esneklik", "söz sırası alma", "düşünceyi geliştirme", "tutarlılık ve bağdaşıklık", "açıklık ve doğruluk" ve "akıcılık" temaları kapsamında incelenmiştir. Nitel durum modelindeki bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmış; veriler, betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Program'da esneklik kapsamında 40, söz sırası alma kapsamında 8, düşünceyi geliştirme kapsamında 27, tutarlılık ve bağdaşıklık kapsamında 41, açıklık ve doğruluk kapsamında 66, akıcılık kapsamında 10 kazanımın yer aldığı tespit edilmiştir. Çalışmada, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda edimsel yetkinliğin göz önünde bulundurulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Sonuç bölümünde edimsel yetkinlik kazanım önerileri de tartışmaya sunulmuştur. Çalışmanın program geliştirme çalışmalarına edim bilimsel bir bakış açısı sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı, program geliştirme, kazanım, edimsel yetki.

Makale Türü: Araştırma

Abstract

The main purpose of contemporary foreign language teaching is to improve students' communication skills in the target language. Communication skill consists of various sub-dimensions. One of the sub-dimensions of communication skill in the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) is "pragmatic competence". In order to improve students' communication skills, pragmatic competence should be included in foreign language teaching curriculums. The aim of this study is to examine the verbal interaction, oral production and writing acquisitions in the Curriculum of Teaching Turkish as a Foreign Language in the context of pragmatic competence. In the review, the pragmatic competence sample descriptors in the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) were taken as a basis. The acquisitions in the program were examined within the scope of "flexibility", "turntaking", "thematic development", "coherence and cohesion", "propositional precision" and "fluency" themes. In this study in the qualitative case model, the document analysis method was used. The data were analyzed by descriptive analysis technique. It has been determined that there are 40 acquisitions in the scope of "flexibility", 8 in "turntaking", 27 in "thematic development", 41 in "coherence and cohesion", 66 in "propositional precision" and 10 in "fluency" in the Curriculum. In the study, it was concluded that the pragmatic competence was taken into consideration in the Curriculum of Teaching Turkish as a Foreign

¹Çukurova Üniversitesi İletişim Fakültesi, yecekici@cu.edu.tr

Atf için (to cite): Çekici, Y. E. (2024). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda yer alan kazanımların edimsel yetkinlik bağlamında incelenmesi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28(3), 871-890.

Language. In addition, in the Conclusion section, pragmatic competence acquisition suggestions were also presented. It is hoped that the study will present a pragmatic perspective to curriculum development studies.

Keywords: Curriculum of Teaching Turkish as a Foreign Language, curriculum development, acquisitions, pragmatic competence.

Paper Type: Research

Giriş

İletişim; sosyal, kültürel ve psikolojik boyutları olan karmaşık bir eylemdir. İletişimin bu çok yönlülüğü, en açık biçimde dilde somutlaşır. Basit bir iletişim etkinliği bile çeşitli kültürel gönderimler ve sezdirimler içerebilir. Öyle ki çoğu karşılıklı konuşmada, öznel arasında örtük bir uzlaşma söz konusudur. Başka bir deyişle iletişim, konuşurlar arasındaki mantıksal ve kültürel ön kabul ve kuralları içeren “iş birliği ilkesi”ne (Bkz. Grice, 1975) göre gerçekleşir. Bu nedenle öğrencilerin iletişim becerisini geliştirmeyi hedefleyen yabancı dil öğretiminin öncelikle iletişimin doğasını, eş deyişle iletişimin nasıl gerçekleştiğini aydınlatması bir zorunluluktur. Çünkü ana dili konuşuru için sıradan olan ve doğal yollarla edinilen iletişimsel iş birliği, yabancı dil kullanıcısı için adeta bir “demir leblebi”dir. Örneğin çoğu ana dili konuşuru için söze girme/söz sırası alma, olağan bir eylem olarak yorumlanabilir. Ancak bir yabancı dil konuşuru; doğru zamanda, uygun vurgu, tonlama ve sözcüklerle söz sırası almak için bir ön eğitime gereksinim duyar. Bu örnekten de anlaşılabilir gibi yabancı dil öğrencisinin iletişim becerisini geliştirmek için, öncelikle “İletişim nedir?”, “İletişimin amacı nedir?”, “İletişim sürecinde ne olur?”, “İletişim nasıl başlar, sürer, kesintiye uğrar ve sonra yeniden nasıl devam eder?” ve “İletişimin etkileri nelerdir?” gibi sorulara yanıt aramak gerekir. İletişimin doğasına ilişkin bu soru ve sorunlar, dilbilimin alt dallarından edim bilimin uğraş alanına girer. Bu nedenle yabancı dil öğretimi ile edim bilimin etkileşimi hem gerekli hem de kaçınılmazdır.

Dilin bağlamsal kullanımından çok kendi içindeki biçimine odaklanan yapısal dilbilim paradigmasına eleştirel yaklaşan edim bilim (Onursal Ayırır, 2015) dili kullanıcı açısından ele alan dil-bağlam ilişkisini inceleyen alan (İmer, Kocaman ve Özsoy, 2011, s. 110) şeklinde tanımlanmaktadır. Dili konuşurlar arasındaki karşılıklı bir eylem olarak değerlendiren edim bilim, konuşurların dili nasıl kullandıkları, anladıkları ve yorumladıklarını, tümce yapısının konuşan ve dinleyen arasındaki ilişkiden nasıl etkilendiğini ele almaktadır (Richards ve Schmidt, 2010, s. 449). Takkaç Tulgar (2016, s. 10), iletişim kurarken insanın sadece ne söyleyeceğini değil; aynı zamanda nasıl, ne zaman, nerede ve kime söyleyeceğini de bilmesi gerektiğini; iletişimin salt sözcükleri doğru sıraya koymaktan ibaret olmadığını ifade eder ve ekler: “Dil kullanıcıları, konuşmalarının yalnızca anlamlı değil, aynı zamanda uygun olacağı bazı kurallara uymalıdır. Bir şeyin uygun yol ve yerlerde nasıl söyleneceğinin analizi, edim bilim olarak adlandırılır” (Takkaç Tulgar, 2016, s. 10). Bu açıklamalardan hareketle edim bilim, dil kullanım sürecine, dil kullanımını etkileyen bağlamsal ve toplumsal öğelere, “uygun ve yerinde” dil kullanımına, dil kullanımının amaç ve sonuçlarına odaklanan bir bilim dalı şeklinde tanımlanabilir.

Dil kullanım bilimi (Levinson, 1983, s. 5) şeklinde de adlandırılabilen edim bilim, kısaca dil kullanımının gerçekleştiği bağlamı, uygunluk koşullarını ve dil kullanımının yarattığı etkiyi araştırır (Yılmaz, 2020). Edim bilimin uğraş alanına giren bağlamsal, işlevsel ve etkileşimsel dil kullanımı, yabancı dil öğretiminde planlı bir biçimde geliştirilmesi gereken bir beceridir. Yabancı dil öğretimi, iletişim sürecinde öğrencilerin bağlamı hesaba katmasını ve etkileşimi yapılandırmasını amaçlar. Burada kısaca özetlenen bağlamsal, etkileşimsel, işlevsel ve uygun dil

kullanma bilgi ve becerisi, yabancı dil öğretimi alan yazınında “edimsel yetkinlik” (pragmatic competence)² olarak kavramsallaştırılmaktadır.

Edimsel yetkinlik, dil kurallarının kullanımı (İşisağ, 2008, s. 115), söylemi uygun bir biçimde üretmek ve anlamlandırmak için gerekli bilgi (Bachman, 1995, s. 42), dili bağlam içinde kullanma ve yorumlama yeteneği (Bialystok, 1993, s. 43) şeklinde tanımlanmaktadır. Kısaca dili etkili bir biçimde kullanma becerisi olarak da tanımlanabilecek olan edimsel yetkinlik “dil işlevleri”yle (teşekkür etmek, özür dilemek, soru sormak, gerekçelendirmek, örnek vermek vb.) (Bkz. Deniz ve Çekici, 2021) yakından ilişkilidir. Zira dil işlevleri farkındalığı, edimsel yetkinliğin göstergeleri arasındadır. Nitekim Bachman (1995), Canale (1988) ve İşisağ (2008), edimsel yetkinliğin dil işlevlerinin bilgisini içerdiğini belirtmekte; Barron (2006, s. 9), dil işlevlerini gerçekleştirecek bağlamsal uygunluk bilgisini, edimsel yetkinlik olarak tanımlamaktadır. Bir başka çalışmada ise edimsel yetkinliğin dil işlevlerini kullanmayı ve dolaylı anlatımlarda dahi anlamayı gerektirdiği belirtilmektedir (Lee, Choi ve Marqués-Pascual, 2016, s. 67). Kısacası edimsel yetkinlik, dil işlevlerini bilmeyi ve uygun bağlamlarda kullanmayı gerektiren bir beceri olarak tanımlanabilir.

Çağdaş yabancı dil öğretimine egemen olan iletişimsel yaklaşımda (Yavuz ve Şimşek, 2008) edimsel yetkinlik, geliştirilmesi gereken bir beceri olarak ele alınmaktadır (Çubukçu ve Atay, 2017). Çünkü edimsel yetkinliği geliştirmiş bir yabancı dil öğrencisinin, iletişim sürecinde zorluklar yaşadığı bilinmektedir (Aşkın Balcı, 2017, s. 22; Çekici, 2021, s. 124). Ayrıca hedef dilde iyi bir dil bilgisine sahip olmanın dile hâkimiyeti güvencelememesi, dil eğitiminde edimsel yetkinliğe odaklanılmasına zemin hazırlamaktadır (Özdemir, 2011; Takkaç Tulgar, 2016). Nitekim Avrupa’daki yabancı dil öğretiminin temel başvuru kaynağı olan Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde (Çerçeve Metin), iletişimsel dil yetkinliğinin (communicative language competence) üç alt boyutundan biri olan edimsel yetkinlik ile ilgili bütün dil düzeylerinde çeşitli örnek tanımlayıcılar yer almaktadır (MEB, 2021). Çerçeve Metin’in, yabancı dil öğretiminde edimsel yetkinliğin geliştirilmesine yönelik bir standart getirmeyi amaçladığı söylenebilir.

Çerçeve Metin’de edimsel yetkinlik, “kullanıcının/öğrenenin dil kullanımının ilkeleri bilgisi” (MEB, 2021, s. 141) şeklinde tanımlanmakta ve birbirini bütünleyen altı bileşenden oluşmaktadır. Bunlar 1) esneklik, 2) söz sırası alma, 3) tematik gelişim (düşünceyi geliştirme), 4) tutarlılık ve bağdaşıklık, 5), önermesel netlik (açıklık/doğruluk), 6) akıcılıktır. Edimsel yetkinliğin bileşenleri aşağıda açıklanmaktadır.

Edimsel yetkinliğin bileşenlerinden birincisi esnekliktir. Öğrenilen dili yeni bağlamlara uyarlama ve fikirleri değişik biçimlerde ifade etme becerisi olarak özetlenen esneklik; farklı dil kullanım seçeneklerine hâkimiyet, yeniden ifade etme, üslubu değiştirme ve değişen üsluba ayak uydurabilme işlevlerini kapsamaktadır (MEB, 2021, s. 142). Kanatlı (2018, s. 125-126) bilişsel esnekliğin, dolayısıyla da dilsel esnekliğin “beynin; tutumunu, düşünceyi beklenmeyen durumlara uydurması”, “değişime ve yeni durumlara çabuk uyum sağlayabilme”, “bir bağlamdan başka bir bağlama geçebilme (bağlamlar arasılık)”, “bir söylemden başka bir söyleme geçebilme (söylemler arasılık)”, “bir kültürden başka bir kültüre geçebilme (kültürler arasılık)”, “bir metinden başka metinlere geçebilme (metinler arasılık)” gibi becerileri kapsadığını ifade etmektedir. Buradan yola çıkarak esneklik şöyle örneklendirilebilir: Yabancı dil olarak Türkçe öğrencisi; emir kipi (Lütfen yap.), geniş zamanın soru çekimi (Yapar mısın?), yeterliliğin soru çekimi (Rica etsem, yapabilir misin?) veya başka sözcelerle (Yapman mümkün mü? Yaparsan çok mutlu olurum.) bir isteğini dile getirebilir. Öğrencinin bir şey isterken söz konusu yapılar/sözcelere hâkim olması ve bağlama uygun olanı seçip kullanması, esneklik olarak yorumlanabilir.

² “Pragmatic competence” kavramı, Türkçeye “edimsel yeti”, “edimsel yeterlik”, “edimsel yeterlilik”, “edim bilimsel yeti” gibi farklı biçimlerde çevrilebilmektedir. Bu çalışmada, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’nin (MEB, 2021) Türkçe çevirisinde yer alan “edimsel yetkinlik” kavramı tercih edilmiştir.

Edimsel yetkinliğin bir diğer ögesi “söz sırası alma”dır. “Söylem girişkenliği” olarak da ele alınan söz sırası alma, karşılıklı iletişimi başlatma, devam ettirme ve noktalama; karşılıklı konuşmalarda araya girme, düşünmek için uygun bir biçimde zaman kazanma; karşılıklı bir konuşma ya da tartışmaya müdahale etme dil işlevlerini kapsamaktadır (MEB, 2021, s. 143). Çeşitli olağan dışı durumlar bir yana, genel anlamda karşılıklı konuşmalarda söz sırası almanın belirli bir düzen içinde gerçekleştiği düşünülmektedir (Çubukçu, 2014). Konuşma çözümlemesi alanındaki çalışmalar, etkileşimin önceki söz sırasıyla bağlantılı, sonraki söz sırasına alan hazırlayan bir tasarım içinde işlediğini göstermektedir (Sert, Balaman, Daşkın, Büyükgüzel ve Ergül, 2015, s. 10). Liddicot (2007, s. 54), söz sırası almanın sınırlandırıcı bir dil bilgisi yapısının bulunmadığını; bir sözcük, sözcük öbeği, tümcecik, tümce gibi dil bilgisel yapıların yanı sıra çeşitli seslerin; gülme, iç çekme gibi sözcelerin de söz sırası alırken kullanılabileceğini belirtmektedir (Akt. Çubukçu, 2014, s. 73). Karşılıklı konuşma sırasında yabancı dil olarak Türkçe öğrencisinin uygun bir zamanda/boşlukta söze girmesi; söze girmek için “Bir şey söyleyebilir miyim?” gibi bir cümle veya “aynen”, “evet/hayır”, “ancak”, “ya”, “aslında” gibi bir sözcük kullanması veya şiddeti giderek artan bir ses tonuyla “Şşşşşimdi” demesi, söz sırası alma becerisine örnek gösterilebilir.

Edimsel yetkinliğin üçüncü alt bileşeni “tematik gelişim”dir (thematic development). Ancak “tematik gelişim”i temayı veya düşünceyi geliştirme şeklinde adlandırmak daha doğru olacaktır. Zira Çerçeve Metin’in daha önceki Türkçe baskısında bu olgu, “konu geliştirme” şeklinde çevrilmiştir (MEB, 2013). Bu çalışmada, Türkçe eğitimi alan yazınında daha sık yer aldığı ve olgunun içeriğini daha iyi yansıttığı gerekçesiyle “düşünceyi geliştirme” kavramı kullanılmıştır. Düşünceyi geliştirme; düşünceyi farklı yollarla genişletme, öykü anlatma, örnek verme, iddia geliştirme gibi dil işlevlerini kapsamaktadır (MEB, 2021, s. 143). Yabancı dil olarak Türkçe öğrencisinin yazılı veya sözlü anlatımında tanımlama, örnek verme, vurgulama, alıntı yapma gibi dil işlevlerini kullanması; düşünceyi geliştirme becerisine örnek gösterilebilir.

Edimsel yetkinliğin bir diğer göstergesi de tutarlılık ve bağdaşıklık. Metni tutarlı bir bütün içinde örme becerisi olarak özetlenebilecek olan tutarlılık ve bağdaşıklık; metin içi ve metinler arası ilişki kurmayı, geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanarak birbiriyle uyumlu tümceler ve paragraflar oluşturmayı kapsamaktadır (MEB, 2021, s. 144). Düşünceyi uyumlu bir biçimde örme, bir düşünceden diğerine uyumlu bir biçimde geçme, bağlantılandırma, ilişkilendirme; “tutarlılık ve bağdaşıklık” ögesinin anahtar kavramları olarak ön plana çıkmaktadır. Görüldüğü gibi tutarlılık ve bağdaşıklık, edimsel yetkinliğin “düşünceyi geliştirme” ögesini bütünlemektedir. Zira Çerçeve Metin’e göre düşünce, tutarlı ve bağdaşık bir biçimde geliştirilmelidir. Bu bilgi ve açıklamalardan yola çıkarak tutarlılık ve bağdaşıklık şöyle örneklendirilebilir: Yabancı dil olarak Türkçe öğrencisinin düşüncelerini sözlü veya yazılı bir biçimde ifade ederken geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanması, konu ve anlam bütünlüğüne dikkat etmesi, tutarlılık ve bağdaşıklık kapsamında ele alınabilir.

Edimsel yetkinliğin bileşenlerinden bir diğeri Çerçeve Metin’de “önermesel netlik” (propositional precision) olarak Türkçeleştirilmiştir (MEB, 2021). Bu kavram, Çerçeve Metin’in daha önceki Türkçe baskısında “doğruluk” olarak yer almıştır (MEB, 2013). Bu çalışmada, Türkçe eğitimi alan yazınında daha sık yer aldığı ve olgunun içeriğini daha iyi yansıttığı gerekçesiyle “açıklık ve doğruluk” kavramı tercih edilmiştir. Kişinin söylemek istediğini nasıl anlatacağını belirleme becerisi ile ilgili olan açıklık ve doğruluk; ince anlam ayrıntılarına hâkim olmayı ve düşünceyi kabul edilebilir, anlaşılır, güvenilir bir şekilde aktarma becerisini kapsamaktadır (MEB, 2021, s. 145). Düşünceyi doğru ve güvenilir bir biçimde aktarmayı kapsadığı için beden dili kullanımı; telaffuz, vurgu ve tonlamaya dikkat etme; yazım ve noktalama kurallarına uyma “açıklık ve doğruluk” becerisinin kavram alanına girmektedir. Bir yabancı dil öğrencisinin yanlış anlaşılmalara zemin hazırlamadan ve vermek istediği mesajdan ödün vermeden Türkçeyi kullanabilmesi “açıklık ve doğruluk” becerisi olarak yorumlanabilir.

Edimsel yetkinliğin son bileşeni akıcılıktır. Akıcılık, konuşmayı sürdürme ve iletişim kesintileriyle baş etme yeteneğini içermektedir (MEB, 2013, s. 132). Doğal ve kolay bir anlatma

yeteneğine gönderme yapan akıcılık, tereddüt ve duraklamalar olsa bile iletişimi sürdürmeyi, iletişimin kesintiye uğramaması için olası yanlış anlaşılmalara önüne geçmeyi, ortaya çıkan yanlış anlaşılmalara telafi edilmesini, iletişimin doğal ve kesintisiz sürmesini içermektedir (MEB, 2021, s. 146). Yabancı dil olarak Türkçe öğrencisinin karşılıklı bir konuşmada sözcükleri anımsamak için çeşitli doldurma sözler kullanması (şey, hani, yani, şöyle söyleyebilirim vb.) veya ortaya çıkan yanlış anlaşılmalara telafi etmek için “Özür dilerim, beni yanlış anladınız.” diyerek kendini düzeltmesi ve yeniden ifade etmesi “akıcılık” becerisine örnek gösterilebilir.

Yukarıda tanımlanan ve alt öğeleri açıklanan edimsel yetkinlik, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde geliştirilmesi gereken bir beceridir. Edimsel yetkinliğin geliştirilebilmesi için öncelikle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanındaki programlarda edimsel yetkinliğe planlı bir biçimde yer verilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda 2020 yılında Türkiye Maarif Vakfı tarafından hazırlanan ve T. C. MEB Talim Terbiye Kurulu tarafından onaylanan Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı kazanımları (Türkiye Maarif Vakfı, 2020), Çerçeve Metin’de yer alan edimsel yetkinlik tanımlayıcıları kapsamında incelenebilir. Zira Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı (Program), Çerçeve Metin esas alınarak hazırlanmıştır. Bu nedenle Program, Çerçeve Metin’deki yetkinlik alanlarına göre incelenmeye elverişlidir. Böyle bir inceleme hem Program’ın geliştirilmesine katkı sunabilir hem de hazırlanabilecek yeni programlar için dilbilimsel bir dayanak oluşturabilir. Bu problem durumdan hareketle Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı’nı edimsel yetkinlik bağlamında ele alan bir çalışmanın bulunup bulunmadığını belirlemek için bir alan yazını taraması yapılmıştır. “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı”, “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı” ve “Türkiye Maarif Vakfı Programı” anahtar kelimeleriyle Dergipark ve YÖK Akademik’te yapılan taramada, alan yazınında söz konusu Program’ı inceleyen çeşitli çalışmaların bulunduğu (Aydın ve Tunagür, 2021; Balcı ve Melanlıoğlu, 2020; Çekici, 2022; Dünder ve Polat, 2021; Ekin, 2021; Emre, 2020; Erdil ve Açık, 2021; Günay, 2022; Kara ve Topbulut, 2022; Karabulut, 2021; Nurlu, Konyar, Tuna ve Görgüç, 2021) ancak edimsel yetkinliğe odaklanan herhangi bir çalışmanın mevcut olmadığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, Çerçeve Metin’de yer alan edimsel yetkinlik tanımlayıcıları ışığında Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı’nda bulunan kazanımları incelemektir. Bu amaçla, Program’da “sözlü etkileşim”, “sözlü üretim”, ve “yazma” beceri alanlarında; A1, A2, B1, B2 ve C1 düzeylerindeki 750 kazanım (Türkiye Maarif Vakfı, 2020, s. 41-80), Çerçeve Metin’de “Edimsel Yetkinlik” başlığı altında yer alan “Esneklik”, “Söz Sırası Alma”, “Tematik Gelişim” (düşünceyi geliştirme), “Tutarlılık ve Bağdaşıklık”, “Önermesel Netlik” (açıklık ve doğruluk) ve “Akıcılık” ölçeklerinde yer alan örnek tanımlayıcılardan (MEB, 2021, s. 142-146) hareketle incelenmiştir. Edimsel yetkinlik, üretime dönük bir beceri olduğu için araştırma; Program’daki sözlü etkileşim, sözlü üretim ve yazma becerileriyle sınırlandırılmıştır. Çalışmanın yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde program geliştirme ve kazanım hazırlama çalışmalarına edim bilimsel bir bakış açısı sunması umulmaktadır.

1. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Edimsel yetkinlik bağlamında Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı’nda yer alan kazanımların incelendiği bu çalışma, nitel modelde, durum desenindedir; çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesinde yazılı belgeler, sistematik bir biçimde incelenmekte ve değerlendirilmektedir (Kıral, 2020; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Yazılı bir program irdelendiği için çalışmada doküman incelemesi yönteminin kullanılmasına karar verilmiştir.

2.2. İnceleme Nesnesi

Çalışmanın inceleme nesnesi, 2020 yılında Türkiye Maarif Vakfı tarafından hazırlanan ve T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından onaylanan

“Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı”dır (Türkiye Maarif Vakfı, 2020). Program, yurt içinde veya yurt dışında örgün ve yaygın eğitim bağlamında Türkçenin yabancı dil olarak öğretimini yapılandırmak amacıyla hazırlanmıştır.

Programda, bütün beceri alanlarında toplamda 1.318 kazanım bulunmaktadır. Bu çalışmada 210 sözlü etkileşim, 223 sözlü anlatım ve 317 yazma kazanımı olmak üzere toplam 750 kazanım incelenmiştir. Kazanımlar A1, A2, B1, B2 ve C1 düzeylerine aittir ve Program'ın 41-80. sayfaları arasında sıralanmaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'ndaki kazanımların edimsel yetkinliği yansıtıp yansıtmadığı, eğer yansıtıyorsa hangi edimsel yetkinlik ögesini yansıttığını belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanan kontrol formu (var-yok listesi) kullanılmıştır. Program'da yer alan kazanımlar, kontrol formunda yer alan altı bileşenden (esneklik, söz sırası alma, düşünceyi geliştirme, tutarlılık ve bağdaşıklık, açıklık ve doğruluk, akıcılık) uygun olanla işaretlenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Veriler, betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Betimsel analiz, verilerin önceden belirlenen temalar doğrultusunda incelenmesini kapsamaktadır (Baltacı, 2019; Özdemir, 2010). Verilerin analiz süreci, aşağıda açıklanmaktadır.

Veriler analiz edilmeden önce Çerçeve Metin'den (MEB, 2021) hareketle edimsel yetkinliğin anahtar kavramları belirlenmiştir. Tablo 1'de gösterilen anahtar kavramlar, kazanımların edimsel yetkinliğe uygun olup olmadığının belirlenmesinde rehber niteliğindedir. Türkçe eğitimi alanında çalışan iki araştırmacı, Program'daki kazanımları birbirinden bağımsız bir biçimde Tablo 1'deki anahtar kavramlardan yararlanarak analiz etmiştir. Analizin ilk aşamasında 750 kazanımdan 727'sinde iki araştırmacının birbiriyle aynı görüşü ifade ettiği görülmüştür. Ancak bu aşamada 23 kazanımda araştırmacılar arasında görüş birliği ortaya çıkmamıştır. Karşılıklı görüş alışverişinden sonra söz konusu 23 kazanım üzerinde de araştırmacılar ortak bir görüşe varmıştır.

Tablo 1. Kazanımların edimsel yetkinliğe uygunluğu belirlenirken kullanılan anahtar kavramlar

Esneklik	uyarlama, değiştirme, değiştirerek ifade etme, farklılaştırma, farklı şekilde ifade etme, yeniden ifade etme, üslubu değiştirme, değişen üsluba/bağlama ayak uydurma, karşılıklı konuşmanın değişen yönüne/vurgusuna ayak uydurma, farklı dil yapılarından/söz varlığından bağlama uygun olanı seçme, bağlama uygun resmiyet düzeyini belirleme.
Söz Sırası Alma	dikkati çekme, söze girme, araya girme, söz alma, konuşmaya müdahale etme, söz hakkı verme, konuşmayı başlatma, konuşmayı sürdürme, konuşmayı noktalama, zaman kazanma, söz hakkını koruma.
Düşünceyi Geliştirme	anlatım içinde öyküye/fıkraya yer verme, alıntı yapma, tanık gösterme, örnek verme, benzetme, tanımlama, betimleme, karşılaştırma, düşünceyi zenginleştirme, sav geliştirme.
Tutarlılık ve Bağdaşıklık	geçiş ve bağlantı ifadesi kullanma, gerekçelendirme, sözcük/cümle/paragrafları birbirine bağlama, bağlantı kurma, ilişkilendirme, metin düzenleme, metin inşa etme (giriş, gelişme ve sonuç), sıralama, ekleme, aşamalandırma, mantık akışına dikkat etme, konu/anlam bütünlüğünü sağlama.
Açıklık ve Doğruluk	açık, kabul edilebilir, doğru, basit ve/veya anlaşılır bir dil kullanma; ayrıntılı anlatma; kesin ve/veya güvenilir bir dil kullanma; belirsizliği ortadan

	kaldırma; düşüncenin/bilginin kesinlik derecesini ifade etme; dili yazılı ve/veya sözlü olarak doğru kullanma.
Akıcılık	kolay anlatma, rahat anlatma, doğal anlatma, duraksamama, iletişimi sürdürme, yanlış anlaşılmasının önüne geçme, yanlış anlaşılmaları telafi etme, onarma, kendini düzeltme, karşısındakini düzeltme.

Analiz edilen veriler, tablolar aracılığıyla sunulmuştur. Tablolarda edimsel yetkinliğe uygun olan kazanımlara ve bu kazanımların frekanslarına yer verilmiştir. Tablolarda kazanımların beceri alanı ve dil düzeyleri de belirtilmiş, böylece kazanımların aşamalılığı ve sarmallığı yorumlanmaya çalışılmıştır.

3. Bulgu ve Yorumlar

3.1. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda Esneklik

Program'da esneklik kapsamında 40 kazanımın bulunduğu tespit edilmiştir. Söz konusu kazanımlar, Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Esneklik kapsamındaki kazanımlar

Beceri	Kazanım	A1	A2	B1	B2	C1	f
Sözlü Etkileşim	1. Karşılıklı konuşmalarda duruma uygun (teşekkür, temenni, kutlama vb.) kalıp ifadeleri kullanır.	+	-	-	-	-	1
	2. Konuşmalarda duruma uygun (teşekkür, temenni, kutlama vb.) kalıp ifadeleri kullanır.	-	+	-	-	-	1
	3. Konuşmalarında toplumsal yaşam alanlarına uygun kelime ve kalıp ifadeleri kullanır.	-	+	-	-	-	1
	4. Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlama, davet, tebrik, teşekkür, temenni, bayram, taziye, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri kullanarak diyaloglara katılır.	-	+	-	-	-	1
	5. Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlamalar, bayram, taziye, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri kullanarak diyaloglara katılır.	-	-	+	+	+	3
	6. Konuşmalarında duruma uygun duygu/düşünce/görüşlere yer verir.	-	+	-	-	-	1
	7. Konuşmalara uygun ifade ve kalıpları kullanarak katılır.	-	-	+	+	+	3
	8. Sözsüz iletişim unsurlarını konuşma amacına uygun biçimde kullanır.	-	-	-	+	+	2
	9. Diyaloglarda duygularını ifade eder ve duygularını yansıtan kişiye uygun karşılıklar verir.	-	-	+	+	-	2
	10. Resmî konuşmalara uygun kalıp ifadeleri kullanarak diyaloglar kurar.	-	-	+	-	-	1
	11. Resmî ve diplomatik ortamlara uygun kalıp ifadeleri kullanır.	-	-	-	+	+	2
Sözlü Üretim	1. Yazılı/sözlü bir metni kendi cümleleriyle ifade eder.	-	+	-	-	-	1
	2. Yazılı/sözlü bir metni kendi cümleleriyle aktarır.	-	-	+	+	-	2

	3.	Okuduklarını/ dinlediklerini/ izlediklerini özetler.	-	+	+	+	+	+	4
	4.	Grup çalışmalarında konuşulanların özetini sunar.	-	-	-	+	+		2
	5.	Konuşmalarında konuşma ortam ve bağlamına uygun ifadeleri kullanır.	-	-	+	+	-		2
	6.	Konuşmalarında bağlama uygun mecazlı ifadeleri kullanır.	-	-	+	+	-		2
	7.	Plan/tasarı/hayallerini uygun ifadeleri kullanarak anlatır.	-	-	-	+	+		2
	8.	Bir cümleyi veya kısa bir metni farklı vurgu ve tonlamalarla yeniden ifade eder.	-	-	+	+	+		3
	9.	Farklı anlatım biçimlerini kullanarak topluluk karşısında konuşur.	-	-	-	-	+		1
	10.	Konuşma amacına uygun strateji, yöntem ve teknikleri kullanır.	+	+	+	+	+		5
Yazma	1.	Görseli verilmiş bir olayı kendi cümleleriyle yazar.	-	+	-	-	-		1
	2.	Görsellerle oluşturulmuş öyküleyici bir metni kendi cümleleriyle yazar.	-	+	+	-	-		2
	3.	Harita, kroki, grafik, tablo, zaman çizelgesi ile ifade edilmiş bilgileri yorumlayarak yazar.	+	+	+	-	-		3
	4.	Grafik, tablo vb. şekilde ifade edilmiş bilgileri yorumlayarak yazar.	-	-	-	+	+		2
	5.	Dinlediği veya okuduğu bir metni kendi cümleleriyle yeniden yazar.	-	+	-	-	-		1
	6.	Kısa ve basit bir metni kendi cümleleriyle yeniden yazar.	-	+	-	-	-		1
	7.	Belli cümle kalıpları veya ifadeleri farklı şekillerde yeniden yazar.	-	-	+	+	+		3
	8.	Bir metni kendi cümleleriyle yeniden yazar.	-	-	-	+	+		2
	9.	Metinlerinde bağlama uygun mecazlı ifadeleri kullanır.	-	-	+	+	+		3
	10.	Bağlama uygun kelimeleri seçerek cümleler oluşturur.	-	-	-	-	+		1
	11.	Günlük hayattaki durumlara uygun basit uyarı ve yönlendirme cümleleri yazar.	+	+	-	-	-		2
	12.	Resmî yazışmalarda uygun kalıp ifadeleri kullanır.	-	-	+	+	+		3
	13.	Biçim ve içerik özelliklerine dikkat ederek resmî yazılar (dilekçe vb.) yazar.	-	+	+	-	+		3
	14.	Biçim ve içerik özelliklerine dikkat ederek resmî yazılar (dilekçe, rapor, tutanak vb.) yazar.	-	-	-	+	-		1
	15.	Okuduklarını/dinlediklerini/izlediklerini özetler.	-	-	+	+	+		3
	16.	Grup çalışmalarında konuşulanları içeren özet metin yazar.	-	-	-	+	+		2
	17.	Kültürel bağlama uygun kutlama ve tebrik mesajları/metinleri yazar.	-	-	-	+	-		1

18.	Farklı kaynaklardan elde ettiği bilgileri sentezleyen metinler yazar.	-	-	-	+	+	2
19.	Yazma amacına uygun strateji, yöntem ve teknikleri kullanır.	+	+	+	+	+	5
Toplam		5	15	18	24	21	83

Tablo 2’de görüldüğü gibi Program’da 11 sözlü etkileşim, 10 sözlü üretim ve 19 yazma kazanımı esneklikle ilgilidir. Esneklikle ilgili 40 ayrı kazanım; A1 düzeyinde 5, A2 düzeyinde 15, B1 düzeyinde 18, B2 düzeyinde 24, C1 düzeyinde 21 olmak üzere toplam 83 kez kullanılmıştır. Kazanımların A1’den B2’ye doğru aşamalı bir biçimde arttığı gözlemlenmektedir. Esnekliğin üst düzey bir dil becerisi olduğu düşünüldüğünde bu aşamalılığın anlamlı olduğu söylenebilir.

Esneklikle ilgili B2 düzeyinde 24, C1 düzeyinde 21 kazanımın bulunmaktadır. Bunun sebebi, C1 düzeyindeki toplam kazanım sayısının (f=140), B2 düzeyindeki toplam kazanım sayısından (f=160) daha az olmasıyla ilgili olabilir.

Çerçeve Metin’de esneklikle ilgili A1 düzeyinde örnek tanımlayıcı yer almamaktadır. Ancak incelenen Program’da esneklik kapsamında değerlendirilebilecek 5 kazanım bulunmaktadır.

Tablo 2’ye bakıldığında kazanımların duruma/bağlama uygun dil kullanımı, bir şeyi kendi cümleleriyle anlatma, bir şeyi kendi cümleleriyle yeniden anlatma, özetleyerek anlatma, yorumlayarak anlatma ve farklı bir şekilde anlatma gibi dil işlevleriyle ilgili olduğu görülmektedir. Ne var ki Program’da değişen üsluba/bağlama ve karşılıklı konuşmanın değişen yönüne/vurgusuna ayak uydurma dil işlevlerini kapsayan herhangi bir kazanım bulunmamaktadır.

Resmî dil kullanımı bağlama göre farklılaşabilmektedir. Başka bir deyişle resmiyet tek biçimli değildir, iletişim durumlarının gerektirdiği farklı resmiyet düzeyleri söz konusudur. Bu nedenle yabancı dil konuşurlarının etkili bir iletişim için bağlama uygun resmiyet düzeyini belirleyebilmesi gerekmektedir. Program’da resmî dil kullanımı kapsamında çeşitli kazanımlar bulunmakla birlikte bağlama uygun resmiyet düzeyini belirleme/değiştirme ile ilgili herhangi bir kazanım yer almamaktadır.

3.2. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı’nda Söz Sırası Alma

Program’da söz sırası alma kapsamında 8 kazanımın bulunduğu tespit edilmiştir. Söz konusu kazanımlar, Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Söz sırası alma kapsamındaki kazanımlar

Beceri	Kazanım	A1	A2	B1	B2	C1	f
Sözlü Etkileşim	1. Konuşma esnasında sorular sorar ve sorulara cevap verir.	+	+	+	+	-	4
	2. Bilimsel bir sunum veya konuşma esnasında kendisine yöneltilen sorulara cevap verir.	-	-	-	-	+	1
	3. Diyaloğa uygun başlama, sürdürme, sonlandırma ifadeleri kullanır.	-	+	-	-	-	1
	4. Diyaloğa uygun (giriş, sürdürme, yönlendirme, sonlandırma) ifadeler kullanır.	-	-	+	+	-	2
	5. Diyaloğa uygun (giriş, sürdürme, sonlandırma) ifadeler kullanır.	-	-	-	-	+	1
	6. Konuşmayı sürdürmek için uygun ifadeler (teşvik, onay, takdir, itiraz vb.) kullanır.	-	-	+	+	+	3
	7. Bir tartışmaya, uygun soru ve yönlendirmelerle başkalarının da katılımını sağlar.	-	-	-	+	+	2
	8. Kısa bir toplantıyı veya münazarayı yönetir.	-	-	-	-	+	1

Toplam	1	2	3	4	5	15
---------------	---	---	---	---	---	----

Program'da söz sırası alma ile ilgili kazanımların tamamı sözlü etkileşim becerisine aittir. Söz sırası alma, karşılıklı konuşma sürecinde ortaya çıktığı için kazanımların sözlü etkileşim becerisiyle sınırlı olması anlaşılabilir bir durumdur.

Söz sırası ile ilgili 8 ayrı kazanım; A1 düzeyinde 1, A2 düzeyinde 2, B1 düzeyinde 3, B2 düzeyinde 4, C1 düzeyinde 5 olmak üzere toplam 15 kez kullanılmıştır. Kazanımların A1'den C1'e doğru aşamalı bir biçimde arttığı gözlemlenmektedir. Bu durum, yabancı dil öğretiminde aşamalılık ve sarmallık ilkesiyle bağdaşır niteliktedir.

Çerçeve Metin'de söz sırası alma ilgili A1 düzeyinde örnek tanımlayıcı yer almamaktadır. Program'da ise söz sırası alma kapsamında değerlendirilen 1 kazanım bulunmaktadır.

Tablo 3 incelendiğinde kazanımların soru sorma/yanıt verme; diyalogu başlatma, sürdürme, yönlendirme, sonlandırma; konuşmaya başkalarının da katılımını sağlama ve bir toplantıyı/konuşmayı yönetme dil işlevleriyle ilgili olduğu görülmektedir.

Söz sırası alma dikkati çekme, araya girme, söze girme, sözü sürdürme, sonlandırma gibi bir dizi dil işlevini kapsayan bir beceridir. Program'da dikkati çekme, araya girme, söze girme, söz hakkı verme, zaman kazanma, söz hakkını koruma dil işlevleriyle ilgili açık ve doğrudan ifade edilmiş kazanımlar yer almamaktadır. Program'daki "diyaloga giriş, diyalogu sürdürme, yönlendirme, sonlandırma" ile ilgili kazanımlar genel niteliktedir ve söz sırası alma becerisinin alt boyutlarını dolaylı olarak kapsamaktadır.

3.3. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda Düşünceyi Geliştirme

Program'da düşünceyi geliştirme kapsamında 27 kazanımın bulunduğu tespit edilmiştir. Söz konusu kazanımlar, Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Düşünceyi geliştirme kapsamındaki kazanımlar

Beceri	Kazanım	A1	A2	B1	B2	C1	f
Sözlü Etkileşim	1. Diyaloglarında temel betimleyicileri kullanır.	+	-	-	-	-	1
	2. Diyaloglarında betimleyici ifadeleri kullanır.	-	+	+	-	-	2
	3. Diyaloglarında karşılaştırmalara yer verir.	+	+	+	+	-	4
	4. Konuşmalarında zenginleştirici unsurlara (anekdot, fıkra) yer verir.	-	-	+	+	+	3
	5. Konuşmalarında ikna edici ifadeleri kullanır.	-	-	-	+	+	2
	6. Farklı bakış açılarına yer vererek konuşmalara katılır.	-	-	-	+	+	2
Sözlü Üretim	1. Konuşmalarında temel betimleyici ifadeleri kullanır.	+	-	-	-	-	1
	2. Konuşmalarında betimleyici ifadeleri kullanır.	-	+	-	-	-	1
	3. Betimleyici ifadeler kullanarak konuşmalar yapar.	-	-	+	+	-	2
	4. Bir konu hakkındaki düşüncelerini/görüşlerini örneklendirerek anlatır.	-	+	-	-	-	1
	5. Bir konu hakkındaki duygu veya düşüncelerini/görüşlerini örneklendirir.	-	-	+	-	-	1
	6. Durum, kişi, canlı ve nesnelere ilgili karşılaştırmalar yapar.	-	+	-	-	-	1
	7. Konuşmalarını doğrudan/dolaylı alıntılarla destekler.	-	-	+	+	+	3
	8. Bir konuyu olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendiren konuşmalar yapar.	-	-	+	+	-	2
	9. Karşılaştırmalar içeren konuşmalar yapar.	-	-	+	+	+	3

Yazma	1.0.	Kültürel farklılıklar ve benzerlikler üzerine konuşmalar yapar.	-	-	+	-	-	1
	1.1.	Konuşmalarında mizahi öğeler kullanır.	-	-	+	+	+	3
	1.2.	Konuşmalarında ikna edici yöntem ve teknikleri kullanır.	-	-	+	+	+	3
	1.3.	Konuşmalarında farklı bakış açılarına yer verir.	-	-	-	+	+	2
	1.	Betimleyici metinler yazar.	+	-	+	-	-	2
	2.	Temel niteleyicileri kullanarak betimleyici metinler yazar.	-	+	-	-	-	1
	3.	Bir olay veya durumu anlatan görselleri betimler.	-	+	+	-	-	2
	4.	Yazılarında karşılaştırma içeren ifadeler yer verir.	-	+	-	-	-	1
	5.	Karşılaştırmaya dayalı metinler yazar.	-	-	+	+	+	3
	6.	Meslekleri karşılaştıran metinler yazar.	-	-	+	-	-	1
7.	Yazılarında düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.	-	+	+	+	+	4	
8.	Dolaylı anlatım içeren metinler yazar.	-	-	+	+	+	3	
Toplam			4	9	17	14	11	55

Program'da 6 sözlü etkileşim, 13 sözlü üretim, 8 yazma kazanımı esneklikle ilgilidir. Esneklikle ilgili 27 ayrı kazanım; A1 düzeyinde 4, A2 düzeyinde 9, B1 düzeyinde 17, B2 düzeyinde 14, C1 düzeyinde 11 olmak üzere toplam 55 kez kullanılmıştır. Kazanımların B1 ve B2 düzeyinde yoğunlaştığı gözlemlenmektedir.

Çerçeve Metin'de düşünceyi geliştirme kapsamında A1 düzeyinde örnek tanımlayıcı yoktur. Ancak incelenen Program'da A1 düzeyinde 4 ayrı kazanıma yer verilmiştir. A1 düzeyindeki kazanımlar betimleme ve karşılaştırmayla ilgilidir.

Tablo 4'te kazanımların betimleme, karşılaştırma, ikna etme, zenginleştirici unsurlara yer verme, farklı bakış açılarına yer verme, örnek verme, başkasının sözünü aktarma ve mizahi öğeler kullanmaya ilgili olduğu görülmektedir. Çerçeve Metin'de B1 ve B2 düzeylerinde sav geliştirme ile ilgili örnek tanımlayıcılar bulunmaktayken Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı kazanımlarında sav geliştirme işlevli kazanımlara yer verilmemiştir. Bu, bir eksiklik olarak yorumlanabilir.

3.4. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda Tutarlılık ve Bağdaşıklık

Program'da tutarlılık ve bağdaşıklık kapsamında 41 kazanımın bulunduğu tespit edilmiştir. Söz konusu kazanımlar, Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Tutarlılık ve bağdaşıklık kapsamındaki kazanımlar

Beceri	Kazanım	A1	A2	B1	B2	C1	f
Sözlü	1. Konuşmalarında temel gerekçelendirme ifadelerini kullanır.	+	-	-	-	-	1
	2. Konuşmalarında gerekçelendirme ifadelerini kullanır.	-	+	-	-	-	1
	3. Günlük hayata ilişkin diyaloglara gerekçelendirerek (özür dileme, şikâyet, telafi etme vb.) katılır.	-	+	-	-	-	1
	4. Gerekçelendirerek günlük hayata ilişkin (özür dileme, şikâyet, telafi etme vb.) diyaloglara katılır.	-	-	+	+	-	2

	5. Bir tartışmada görüşlerini gerekçeleriyle ifade eder	-	-	+	-	+	2
	6. Gerekçelendirilmiş görüş ve önerileri belirler.	-	-	-	+	-	1
	7. Diyaloglarında olay/bilgileri zaman ve mantık akışına göre anlatır.	-	+	-	-	-	1
	8. Diyaloglarında konu bütünlüğünü sağlamaya yönelik ifadeler kullanır.	-	-	+	-	-	1
	9. Günlük diyaloglarda onay/kabul/ret/ veya ekleme ifadeleri kullanır.	-	-	+	-	-	1
	10. Konuşmalarında onay/kabul/ret veya ekleme ifadelerini kullanır.	-	-	-	+	-	1
	11. Farklı fikirleri değerlendirerek bilimsel tartışmalara katılır	-	-	-	-	+	1
Sözlü Üretim	1. Bir olayı/durumu/işi oluş sırasına göre basit ifadelerle anlatır.	+	-	-	-	-	1
	2. Bir olayı/durumu oluş sırasına göre basit ifadelerle anlatır.	+	-	-	-	-	1
	3. Olay/bilgileri zaman ve mantık akışına göre anlatır.	-	+	-	-	-	1
	4. Bir olayı/durumu/işi oluş sırası ve mantık akışına göre anlatır.	-	-	+	+	-	2
	5. Konuşmalarında olay/bilgileri zaman ve mantık akışına göre anlatır.	-	+	-	-	-	1
	6. Bir süreci aşamalarıyla anlatır	-	+	+	-	-	2
	7. Konuşmalarında gerekçelendirme ifadelerini kullanır.	+	+	+	+	-	4
	8. Bir konuyla ilgili görüşlerini gerekçelendirerek açıklar.	-	+	+	+	+	4
	9. Konuşma aşamalarına (başlama, sürdürme ve bitirme) uygun kalıp ifadeleri kullanır.	-	+	+	+	+	4
	10. Konuşmalarını bir konu ve ana fikir etrafında planlar.	-	-	+	+	+	3
	11. Konuşmalarında onay/kabul/ret veya ekleme ifadelerini kullanır.	-	-	+	+	-	2
	12. Bir süreci aşamalarıyla ayrıntılı anlatan konuşmalar yapar.	-	-	-	+	+	2
	13. Farklı konular arasında bağlantı kurarak olay, olgu ve durumları değerlendirir.	-	-	-	-	+	1
	14. Konuşmalarında söz sanatı/mecazlı ifade/kişisel bağdaştırma kullanır.	-	-	-	-	+	1
Yazma	1. Olayları oluş sırasına göre yazar.	+	-	-	-	-	1
	2. Olay/bilgileri zaman ve mantık akışına göre yazar.	-	+	-	-	-	1
	3. Bir sürecin aşamalarını anlatan basit metinler yaza	-	+	-	-	-	1
	4. Yazılarında temel gerekçelendirme ifadelerini kullanır.	+	-	-	-	-	1
	5. Yazılarında gerekçelendirme ifadelerini kullanır.	-	+	-	-	-	1
	6. Bir konuya ilişkin görüş ve önerilerini gerekçeleriyle anlatan metinler yazar.	-	-	+	+	+	3
	7. Duygu ve düşüncelerini gerekçeleriyle yazar.	-	-	+	-	-	1

8.	Bağdaşıklık unsurlarına dikkat ederek metinler yazar.	+	+	+	+	+	5
9.	Zaman ve mantık akışına uygun metinler yazar.	-	-	+	-	-	1
10.	Belli bir aşama ve süreci anlatan metinler yazar.	-	-	+	-	-	1
11.	Cümle bağlayıcılarını kullanarak kısa metinler yazar.	-	-	+	-	-	1
12.	Bağlayıcıları kullanarak nesne/yer/durum veya olaylarla ilgili görüşlerini anlatan metinler yazar.	-	-	-	+	-	1
13.	Bağlayıcı öğeleri kullanarak paragraf yazar.	-	-	-	-	+	1
14.	Yazılarını bir konu ve ana fikir etrafında planlar.	-	-	+	+	+	3
15.	Giriş, gelişme ve sonuç paragrafları yazar.	-	-	+	+	+	3
16.	Günlük hayata ilişkin karmaşık bir süreci (oturma izni alma, iş/burs başvurusunda bulunma vb.) basamaklarıyla açıklayan metinler yazar.	-	-	-	+	+	2
Toplam		7	13	19	16	14	69

Program'da 11 sözlü etkileşim, 14 sözlü üretim ve 16 yazma kazanımı tutarlılık ve bağdaşıklıkla ilgilidir. Tutarlılık ve bağdaşıklıkla ilgili 41 ayrı kazanım; A1 düzeyinde 7, A2 düzeyinde 13, B1 düzeyinde 19, B2 düzeyinde 16, C1 düzeyinde 14 olmak üzere toplam 69 kez kullanılmıştır. Kazanımların B1 ve B2 düzeyinde yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Program'da tutarlılık bağdaşıklığı önem verildiği açıktır.

Tablo 4'te kazanımların gerekçelendirme, bağlantılandırma, sıralama, ekleme, mantık akışını sağlama, metin inşa etme (giriş, gelişme ve sonuç), konu ve fikir bütünlüğünü sağlama dil işlevlerini kapsadığı görülmektedir. Bağdaşıklık ve tutarlılık bağlamında Program'ın Çerçeve Metin'le uyumlu olduğunu söylemek olanaklıdır.

3.5. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda Açıklık ve Doğruluk

Program'da açıklık ve doğruluk kapsamında 66 kazanımın bulunduğu tespit edilmiştir. Söz konusu kazanımlar, Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Açıklık ve doğruluk kapsamındaki kazanımlar

Beceri	Kazanım	A1	A2	B1	B2	C1	f
Sözlü Etkileşim	1. Duygu durumlarını ifade eden basit diyaloglar kurar.	+	-	-	-	-	1
	2. Yol, yön ve adres tariflerine ilişkin basit diyaloglar kurar.	+	-	-	-	-	1
	3. Konuşmalarında konum bildiren basit ifadeleri kullanır.	+	-	-	-	-	1
	4. Hava durumu ile ilgili basit diyaloglar kurar.	+	-	-	-	-	1
	5. Günlük hayattaki basit yönergeleri diyaloglarında kullanılır.	+	-	-	-	-	1
	6. Günlük hayata ilişkin basit bilgilendirme/yönlendirme/uyarı cümleleri içeren diyaloglar kurar.	+	+	-	-	-	2
	7. Günlük ihtiyaçlarını gidermeye yönelik ayrıntılı diyaloglar kurar.	-	-	+	-	-	1
	8. Ayrıntılı yol ve adres tarifleri içeren diyaloglar kurar.	-	-	+	-	-	1
	9. Kendini/ailesini/bir başkasını basit ifadelerle tanıtır.	+	-	-	-	-	1
	10. Kutlama/tebrik/temenni/teşekkür/davet/taziye içerikli basit konuşmalara katılır.	-	+	-	-	-	1

	11. Diyaloglarında vurgu ve tonlamaya dikkat eder.	-	+	+	+	+	4
	12. Yeni öğrendiği kelime ve kalıp ifadeleri doğru telaffuz eder.	-	+	-	-	-	1
	13. Yeni öğrendiği kelime ve kalıpları doğru telaffuz eder.	-	-	+	+	+	3
	14. Türk kültüründeki temel beden dili unsurlarını ve bunlara eşlik eden ifade kalıplarını kullanır.	-	+	-	-	-	1
	15. Türk kültüründeki temel beden dili unsurlarını ve bunlara eşlik eden ifade kalıplarını kullanır.	-	-	+	-	-	1
	16. Konuşmalarında beden dilini kullanır.	-	-	+	-	-	1
Sözlü Üretim	1. Kendisini/ailesini/bir başkasını basit cümlelerle tanıtır.	+	-	-	-	-	1
	2. Kendini ayrıntılı biçimde tanıtır.	-	-	+	-	-	1
	3. Bir mesleği basit cümlelerle tanıtır.	+	-	-	-	-	1
	4. Yakın çevresini basit cümlelerle tanıtır.	+	-	-	-	-	1
	5. Kişisel deneyimlerini ana hatlarıyla anlatır.	+	-	-	-	-	1
	6. Karmaşık bir görevin önemli hususlarını içeren konuşmalar yapar.	-	-	-	-	+	1
	7. Kutlama/tebrik/temenni/teşekkür/davet içerikli basit konuşmalar yapar.	+	-	-	-	-	1
	8. Kutlama/tebrik/temenni/teşekkür/davet/taziye içerikli basit konuşmalar yapar.	-	+	-	-	-	1
	9. Kişisel görüşlerini basit cümlelerle anlatır.	+	-	-	-	-	1
	10. Kişisel duygularını basit cümlelerle anlatır.	+	-	-	-	-	1
	11. Bir olayı/durumu/işini oluş sırasına göre basit ifadelerle anlatır.	+	-	-	-	-	1
	12. Aşına olduğu konularda görsellerle desteklenmiş basit bir sunum yapar.	+	-	-	-	-	1
	13. Plan/tasarı/hayallerini basit ifadelerle anlatır.	+	-	-	-	-	1
	14. Günlük rutinlerini/alışkanlıklarını basit cümlelerle anlatır.	+	-	-	-	-	1
	15. Günlük rutinlerini basit cümlelerle yazar.	-	+	-	-	-	1
	16. Hobilerine/ilgi alanlarına ilişkin kısa ve basit konuşmalar yapar.	+	-	-	-	-	1
	17. Durum, kişi, canlı ve nesnelere ilgili basit karşılaştırmalar yapar.	+	-	-	-	-	1
	18. Yaptığı bir iş hakkında basit seviyede bilgi verir.	+	-	-	-	-	1
	19. Tahminlerini basit ifadelerle anlatır.	-	+	-	-	-	1
	20. Kelimeleri doğru telaffuz eder.	+	-	+	+	+	4
	21. Yeni öğrendiği kelime ve kalıp ifadeleri doğru telaffuz eder.	-	+	-	-	-	1
	22. Konuşmalarında vurgu ve tonlamaya dikkat eder.	-	+	-	-	-	1
	23. Vurgu, tonlama ve duraklara dikkat ederek konuşur.	-	-	+	+	-	2
	24. Bir metni uygun vurgu ve tonlamayla seslendirir.	-	-	-	+	+	2
	25. Konuşmalarında beden dili unsurlarını kullanır.	-	-	+	+	+	3
Yazma	1. Alfabedeki harfleri doğru biçimde yazar.	+	-	-	-	-	1
	2. Kişisel bakım ve sağlıkla ilgili kısa ve basit metinler yazar.	+	-	-	-	-	1
	3. Seyahat ve konaklamaya ilişkin basit formları doldurur.	+	-	-	-	-	1
	4. Duygu durumlarını ifade eden basit metinler yazar.	+	-	-	-	-	1

5.	Günlük rutinlerini basit cümlelerle yazar.	+	-	-	-	-	1
6.	Kendisini/ailesini/bir başkasını basit cümlelerle tanıtır.	+	-	-	-	-	1
7.	Yakın çevresindekileri betimleyen basit metinler yazar.	+	-	-	-	-	1
8.	Günlük hayata ilişkin basit not ve iletiler yazar.	+	-	-	-	-	1
9.	Bilgilendirme/uyarı ve hatırlatma amacıyla kısa ve basit notlar yazar.	+	-	-	-	-	1
10.	Yazılarında basit karşılaştırma ifadelerini kullanır.	+	-	-	-	-	1
11.	Bir mesleği basit cümlelerle tanıtır.	+	-	-	-	-	1
12.	Yol, yön ve adres tarifleri içeren basit metinler yazar.	+	-	-	-	-	1
13.	Yazılarında konum bildiren basit ifadeleri kullanır.	+	-	-	-	-	1
14.	Yardım talebi/izin/rica/özür içeren basit metinler yazar.	+	-	-	-	-	1
15.	Basit e-posta iletileri yazar.	+	-	-	-	-	1
16.	Basit raporlar yazar.	-	-	+	-	-	1
17.	Hava durumuna ilişkin basit metinler yazar.	+	-	-	-	-	1
18.	Geçmiş olaylara ilişkin basit metinler yazar.	+	-	-	-	-	1
19.	Plan/tasarı/hayallerini anlatan basit metinler yazar.	+	-	-	-	-	1
20.	Gözlem ve izlenim içeren basit metinler yazar.	-	+	-	-	-	1
21.	Herhangi bir konuda ayrıntılı form doldurur.	-	-	-	-	+	1
22.	Ayrıntılı betimleyici metinler yazar.	-	-	-	+	+	2
23.	Ayrıntılı e-posta ve iletiler yazar.	-	-	+	+	+	3
24.	Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.	+	+	+	+	+	5
25.	Yazım kurallarına dikkat ederek yazar.	+	+	+	+	+	5
Toplam		42	13	14	10	11	90

Program'da 16 sözlü etkileşim, 25 sözlü üretim ve 25 yazma kazanımı açıklık ve doğrulukla ilgilidir. Açıklık ve doğruluk temasıyla ilgili 66 ayrı kazanım; A1 düzeyinde 42, A2 düzeyinde 13, B1 düzeyinde 14, B2 düzeyinde 10, C1 düzeyinde 11 olmak üzere toplam 90 kez kullanılmıştır.

Tablo 4'te kazanımların basit bir biçimde anlatma, doğru bir biçimde anlatma, ayrıntılı bir biçimde anlatma, önemli noktaları anlatma ve beden dilini kullanma becerilerini kapsadığı görülmektedir. Kazanımların çoğunluğu A1 ve A2 düzeyindedir ve "basit bir biçimde anlatma" ile ilgilidir. Temel düzeyde öğrencilerden dili basit bir biçimde kullanmalarını beklemek doğaldır. Ancak ilerleyen aşamalardaki kazanımların açıklık ve doğruluk bağlamında daha kapsamlı, somut ve gözlemlenebilir niteleyicilerle ifade edilmesi gerekir. Program'da B2 ve C1 düzeyindeki kazanımlarda genellikle "ayrıntılı bir biçimde anlatma"ya gönderme yapılmıştır. Program'da A1'den C1'e doğru açıklık ve doğruluğu aşamalı bir biçimde somutlaştıran kazanımlara gereksinim vardır.

3.5. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda Akıcılık

Program'da akıcılık kapsamında 10 kazanımın bulunduğu tespit edilmiştir. Söz konusu kazanımlar, Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Akıcılık kapsamındaki kazanımlar

Beceri	Kazanım	A1	A2	B1	B2	C1	f
Sözlü Etkile	1. Diyaloglarında anlaşılmayan noktalara ilişkin açıklama ister.	-	+	+	-	-	2
	2. İhtiyacı olan bir konuda bilgi ve açıklama ister.	-	+	-	-	-	1

	3. İhtiyacı olan herhangi bir konuda ayrıntılı bilgi ve açıklama ister.	-	-	+	+	+	3
	4. Konuşmacıdan görüşlerini gerekçelendirmesini ister.	-	-	+	+	-	2
	5. Tekrarı istendiğinde söylediklerini ayrıntılandırarak açıklar.	-	+	+	+	+	4
	6. Çözüm gerektiren durumlarda konuşmasını yeniden düzenleyerek yapılandırır.	-	-	-	+	-	1
	7. Çözüm gerektiren durumlarda konuşmasını yeniden yapılandırır.	-	-	-	-	+	1
	8. Yanlış anlamaları veya hatalarını telafi edici kalıpları kullanır.	-	-	+	+	+	3
	9. Gerekli durumlarda yeniden yapılandırarak ayrıntılı sorular sorar.	-	-	-	+	+	2
Sözlü Üretim	1. Akıcı biçimde konuşur.	-	-	-	+	+	2
Toplam		-	3	5	7	6	21

Program'da 9 sözlü etkileşim ve 1 sözlü üretim kazanımı akıcılıkla ilgilidir. Akıcılık, konuşmanın bir niteliği olduğu için kazanımların sözlü etkileşim ve sözlü üretim becerisiyle sınırlı olması anlaşılabilir bir durumdur.

Akıcılık ile ilgili 10 ayrı kazanım; A2 düzeyinde 3, B1 düzeyinde 5, B2 düzeyinde 7, C1 düzeyinde 6 olmak üzere toplam 21 kez kullanılmıştır. A1 düzeyinde akıcılık becerisine ilişkin herhangi bir kazanım bulunmamaktadır. Ancak Çerçeve Metin'de A1 öncesi düzeyde ve A1 düzeyinde akıcılıkla ilgili örnek tanımlayıcılar yer almaktadır.

Tablo 7 incelendiğinde kazanımların açıklama isteme, bilgi isteme, gerekçelendirme isteme, anlaşılmayan durumlarda konuşmayı yeniden yapılandırma, telafi etme ve akıcı bir biçimde konuşma dil işlevleriyle ilgili olduğu görülmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada, Çerçeve Metin'de bulunan edimsel yetkinlik tanımlayıcıları ışığında Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda yer alan kazanımlar incelenmiştir. Program'da esneklik kapsamında 40, söz sırası alma kapsamında 8, düşüncüyü geliştirme kapsamında 27, tutarlılık ve bağdaşıklık kapsamında 41, açıklık ve doğruluk kapsamında 66, akıcılık kapsamında 10 kazanımın yer aldığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak çalışmada, Program'da yer alan 750 kazanımdan (sözlü etkileşim, sözlü üretim ve yazma kazanımları) 333'ünün edimsel yetkinlikle ilgili olduğu tespit edilmiştir. Program'da genel anlamda edimsel yetkinliğin göz önünde bulundurulduğu sonucuna ulaşılmış, Çerçeve Metin'le karşılaştırıldığında tespit edilen bazı eksiklikler dile getirilmiş ve yorumlanmıştır. Program'da açıklık ve doğruluğun A1'den C1'e aşamalı bir biçimde somutlaştırılması ve bağlama uygun resmiyet düzeyini belirleme/değiştirmeye ilgili kazanımlara yer verilmesi gerektiği önerilmektedir. Sonuç olarak Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı'nda edimsel yetkinliğin izlerini tespit etmenin olanaklı olduğu söylenebilir. Bu çalışma ayrıca, Program'ın Çerçeve Metin'den hareketle hazırlandığını da göstermektedir.

Alan yazınında edim biliminin iletişimsel dil öğretimine kuramsal bir dayanak oluşturduğunun altı çizilmektedir. Hangi dil yapılarının hangi bağlamlarda gerçekleşeceğini bilmenin konuşurun dil kullanım başarısını etkilediğini savunan Konur (2022), edim bilim alanındaki çalışmaların Türkçe öğretimine katkı sunduğunu belirtmektedir. Çubukçu ve Atay (2017), edimsel yetkinliğin iletişimi sağladığını, aynı zamanda kültürler arası iletişim açısından da yaşamsal önem taşıdığını ifade etmektedir. Bu bağlamda Türkçenin Yabancı Dil

Olarak Öğretimi Programı'nda edimsel yetkinliğin göz önünde bulundurulmasının öğrencilerin iletişim becerisinin geliştirilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Edimsel yetkinlik, iletişimsel dil yetkinliğinin üç alt boyutundan sadece biridir. Yabancı dil öğretiminde iletişimsel dil yetkinliğini geliştirmek için edimsel yetkinliğin yanı sıra dilsel ve toplum dilbilimsel yetkinliği de geliştirmek gerekmektedir. Ayrıca alımlama, üretim ve aracılık etkinlikleri de farklı kazanımlarla ifade edilebilmektedir. Bu nedenle Program'da yer alan bütün kazanımların edimsel yetkinlikle ilişkili olması beklenmemektedir. Çünkü yabancı dil öğretimi sadece edimsel yetkinlikle sınırlı değildir. Ancak edimsel yetkinlikle ilgili mevcut kazanımların aşamalı ve sarmal bir yapı arz etmesi, iletişimsel yetkinliğin sistematik bir biçimde geliştirilebilmesi için çok önemlidir. Bunun yanı sıra edimsel yetkinliğe ilişkin kazanımların düzeyler arasındaki aşamalılığının somut, gözlemlenebilir ve ölçülebilir olması da gerekmektedir. Gözlemlenebilir kazanımlar hem ders kitabı hazırlama sürecine hem sınıf içi uygulamalara hem de ölçme ve değerlendirme çalışmalarına somut bir katkı sunacaktır. Bu açılardan Program'daki bazı kazanımlarının gözden geçirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Çalışmanın bulgularından ve Çerçeve Metin'den hareketle edimsel yetkinlikle ilgili çeşitli kazanım önerileri hazırlanmıştır. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanındaki program geliştirme çalışmalarında bu kazanımlardan yararlanılabilir. Tablo 8'de sunulan kazanım önerileri tartışmaya ve geliştirilmeye açık önerilerdir.

Tablo 8. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi bağlamında edimsel yetkinlik kazanım önerileri

Edimsel Yetkinlik	Beceri	Düzye	Kazanım
Esneklik	Yazma ve Sözlü Anlatım	C1	Gerçek ve mecaz anlamlı sözcüklerden esnek biçimde yararlanarak düşüncelerini ifade eder. Farklı dil bilgisi yapılarından esnek biçimde yararlanarak düşüncelerini ifade eder.
	Sözlü Etkileşim	B2	Karşılıklı konuşmalarda yön, tarz ve vurgu değişikliklerine ayak uydurur. Bağlama uygun resmiyet düzeyine ayak uydurur.
	Sözlü Anlatım	B1	Basit düzeydeki sözcük ve yapılardan esnek bir biçimde yararlanarak düşüncelerini ifade eder.
	Sözlü Anlatım	A2	Öğrendiği sözcük öbeklerini basit düzeyde değiştirerek farklı bağlamlara uyarlar.
Söz Sırası Alma		C1	Farklı tekniklerle (gülme, iç çekme vb.) söze girer. Söz hakkını korur.
		B2	Zaman kazanmak için uygun bir ifade kullanır.
	Sözlü Etkileşim	B1	Uygun bir ifadeyle söze girer.
		A2	Söze girmek için dikkati çeker. Basit bir sözcük veya söz öbeğiyle (Özür dilerim, bir dakika vb.) söze girer. Söz hakkı ister.
Düşünceyi Geliştirme		C1	Farklı bakış açılarını göz önünde bulundurarak iddiasını tartışır.
	Yazma ve Sözlü Anlatım	B2	İddiasını örnekler ve alıntılarla genişletir. İddiasının önemli noktalarını vurgular.
		B1	Çok boyutlu olmayan bir iddia geliştirebilir.
		A2	Basit bağlaçlarla örnek verir. Bir olguyu/kavramı basit bir biçimde tanımlar.
Tutarlı		C1	Tutarlı, bağdaşık ve akıcı metinler inşa eder.

	Yazma ve Sözlü Anlatım	B2	Düşünceler arasındaki ilişkileri göstermek için bağlantı ifadelerini kullanır. Metin içi gönderme yapar. Metinler arası gönderme yapar.
		B1	Bağdaşıklık öğelerini kullanarak ayrıntılı cümleler kurar. Bağlantı ifadelerini kullanarak paragrafları birbirine bağlar.
		A2	Temel bağlayıcıları (daha sonra, ondan sonra, ardından vb.) cümleleri birbirine bağlar.
		A1	Temel bağlayıcıları (ve, önce, sonra vb.) kullanarak sözcükleri ve sözcük öbeklerini birbirine bağlar.
ve	Sözlü Anlatım ve Sözlü Etkileşim	C1	Bilginin/düşüncenin açıklık/kesinlik derecesini ayrıntılı bir biçimde ifade eder.
		B2	Ayrıntılı bilgileri güvenilir bir açıklıkla aktarır.
		B1	Vermek istediği mesajı anlaşılır bir şekilde aktarır.
		A2	Karmaşık konularda zaman zaman hatalar yapsa bile düşüncelerini ifade eder.
		A1	Temel bilgileri basit bir şekilde ifade eder.
Açıklık Doğruluk	Sözlü Anlatım	C1	Hazırlıksız olsa bile akıcı bir biçimde konuşur.
		B2	Sözcükleri veya sözcük öbeklerini hatırlamak için çok kısa duraksamalar yaşasa bile düşüncelerini doğal bir dille ifade eder.
		B1	Cümle düzeyinde ifadeler kullanarak (“Beni yanlış anladınız.”, “Öyle demek istemedim.” vb.) yanlış anlaşılmaları telafi eder.
		A2	Zaman zaman duraksasa bile basit bilgileri/düşünceleri ifade eder.
		A1	Yanlış anlaşılmaları telafi etmek için basit ifadeler (hayır, yok vb.) kullanır.
Akıcılık	Sözlü Etkileşim		

Kaynakça

- Aşkın Balcı, H. (2017). Karşılaştırmalı ve kültürler arası edimibilim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 52 (10), 19-27.
- Aydın, E. ve Tunagür, M. (2021). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'nın 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (32), 349-372.
- Bachman, L. (1995). *Fundamental considerations in language testing*. New York: Oxford University Press.
- Balcı, M. ve Melanlıoğlu, D. (2020). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı” üzerine. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*. 10 (2), 173-198.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 5 (2), 368-388.
- Barron, A. (2003). *Acquisition in interlanguage pragmatics, learning how to do things with words in a study abroad context*. John Benjamin Publishing.
- Bialystok, E. (1993). Symbolic representation and attention control in pragmatic competence. In G. Kasper & S. Blum-Kulka (Eds.), *Interlanguage pragmatics* (pp. 43-57). Oxford University Press.

- Canale, M. (1988). The measurement of communicative competence. Annual review of applied linguistics, 8, 67-84.
- Canale, M. & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approach to second language teaching and testing. Applied linguistics. 1:1-47.
- Deniz, K. ve Çekici, Y. E. (2021). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik dil işlevleri*. ZfwT, 13 (1), 01-26.
- Çekici, Y. E. (2021). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi açısından dil işlevleri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çekici, Y. E. (2022). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programında yer alan kazanımların toplumdilbilimsel yetkinlik bağlamında incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 7 (2), 1164-1186
- Çubukçu, F. ve Atay, S. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce ders kitaplarının edimsel yeti gelişimi açısından karşılaştırılması. *Gaziantep University Journal of Educational Sciences*, 1 (1), 8-20.
- Çubukçu, H. (2014). *Konuşurken neler oluyor etkileşimsel söylem çözümleme yaklaşımları uygulamalar*. Ankara: Akademisyen.
- Dündar, S. A. ve Polat, A. (2021). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programının 21. yüzyıl becerileri kapsamında incelenmesi. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 3 (1), 66-77.
- Ekin, B. (2021). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programındaki B1 seviyesi kazanımların 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Öğretimi Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 1-19.
- Emre, K. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programının yenilenmiş bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdil, M. ve Açık, F. (2021). Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı ile Türkçe öğretim setlerinde dil bilgisi içeriklerinin incelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 9 (4), 129-161.
- Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. (İçinde) P. Cole ve J. L. Morgan (haz.), *Syntax and Semantics: Speech Acts*, ss. 410-458. New York: Academic Press.
- Günay, C. Ö. (2022). Hayat boyu Türkçe 1-2-3 seviye ders kitapları okuma etkinliklerinin Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı A1 düzeyi okuma kazanımlarına uygunluğu ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen çocuklara yönelik okuma etkinlik örnekleri. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İmer, K., Kocaman, A. & Özsoy, A. S. (2011). *Dilbilim sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- İşisağ, K. (2008). Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metni'nin dilbilimsel açıdan incelenmesi. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 4 (1), 105-122.
- Kanatlı, F. (2018). *Düşünsel yolculuklarım*. Ankara: Akademisyen Yayınevi.
- Kara, M. ve Topbulut, S. D. (2022). Türkiye Maarif Vakfı Programı'nda bulunan okuma ve yazma Kazanımlarının aşamalılık ve karşılıklık ilişkisine göre incelenmesi. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 7 (1), s. 1-21.
- Karabulut, A. (2021). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı kazanımlarının Webb'in bilgi derinliği seviyelerine göre analizi. *Journal of History School*. 55, 4577-4602.

- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189.
- Konur, M. M. (2022). Türkçe derslerinde edimbilimsel farkındalığın gerekliliği. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 73 (Haziran), 235-266.
- Lee, J. S., Choi, J. Y. & Marqués-Pascua, L. (2016). An analysis of communicative language functions in the speech patterns of bilingual Korean and Mexican immigrant children. *New Approaches in Educational Research*, 5 (2), 66-73.
- Levinson, S. C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Liddicot, A. J. (2007). *An introduction to conversation analysis*. London: New York Continuum.
- MEB (2013). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi öğrenim, öğretim ve değerlendirme*. TELC: Frankfurt.
- MEB (2021). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni: öğrenme, öğretme, değerlendirme*. MEB: Ankara.
- Nurlu, M., Konyar, M., Tuna, L. ve Görgüç, Ç. (2021). Millî Eğitim Bakanlığı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı eleştirisi. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi. 10 (29), 485-521.
- Onursal Ayırır, İ. (2015). Edimbilim ve dil öğretimi. E. Korkut ve İ. Onursal Ayırır (Ed.). *Dil bilimleri ve dil öğretimi içinde*. (s. 129-158). Ankara: Seçkin.
- Özdemir, E. (2011). L2 Pragmatic-awareness-raising activities: teaching request strategies in a focus-on-form class. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 85-114.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 323-343.
- Richards, J. C. & Schmidt, R. (2010). *Longman dictionary of language teaching & applied linguistics*. Malaysia: Pearson Education.
- Sert, O., Balaman, U., Daşkın, N. C., Büyükgüzel, S. ve Ergül, H. (2015). Konuşma çözümlemesi yöntemi. *Mersin Üniversitesi Dil ve Edebiyat Dergisi*, 12 (2), 1-43.
- Takkaç Tulgar, A. (2016). The role of pragmatic competence in foreign language education. *Turkish Online Journal of English Language Teaching (TOJELT)*, 1(1), 10-19.
- Türkiye Maarif Vakfı (2020). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı*. İstanbul: Matsis Matbaa.
- Yavuz, M. A. ve Şimşek, M. R. (2008). Yabancı dil öğretim yöntemlerinin eytişimsel incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (4), 47-64.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, E. (2020). *Edim bilimine giriş kavram-kuram-uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarına aittir.